Gemeente Utrecht

Voorstel aan de gemeenteraad

Transitievisie Warmte deel II

Beleidsveld	Energie
Organisatieonderdeel	Ontwikkelorganisatie Ruimte
Opsteller	Annelies den Braber
Kenmerk	9248204
Vergaderdatum Raad	volgt
Geheim	Nee

Het college van burgemeester en wethouders stelt de raad voor te besluiten:

1. De Transitievisie Warmte deel II vast te stellen met als belangrijkste onderdeel de buurten waar we als eerste gaan starten (blok 1) met de buurtgerichte aanpak naar een alternatief voor aardgas.
2. De daadwerkelijke overstap naar aardgasvrije buurten te maken als dit haalbaar en betaalbaar kan, conform de voorwaarden die de VNG heeft gesteld aan het Rijk.

Burgemeester en wethouders van Utrecht,

de secretaris, de burgemeester,

Samenvatting

In juni 2021 is de Transitievisie Warmte deel I vastgesteld in de raad. In deel II hebben we de criteria uit deel I verder uitgewerkt om te komen tot een selectie van buurten waar we in de eerste periode kunnen beginnen om te komen tot een aardgasvrije buurt. Ook is een eerste stappenplan uitgewerkt om via een wijkuitvoeringsplan (dat te zijner tijd aan de raad wordt voorgelegd) daadwerkelijk tot aardgasvrije buurten te komen. Deze visie betreft de planvorming. Daadwerkelijke uitvoering is pas aan de orde als ook aan andere financiële en organisatorische randvoorwaarden is voldaan. Het gaat dan om de voorwaarden die de Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG) heeft gesteld.

Context

Aanleiding

In het klimaatakkoord is afgesproken dat de warmtevoorziening van gebouwen in Nederland in 2050 volledig CO_2 vrij is. Gevolg daarvan is dat we in 2050 geen aardgas meer gebruiken in onze gebouwen. Elke gemeente stelt een Transitievisie Warmte op. De Transitievisie Warmte geeft voor de bestaande stad op hoofdlijnen aan:

- hoe Utrecht gebiedsgericht het gebruik van aardgas in de gebouwde omgeving de komende 30 jaar gaat uitfaseren;
- wat het beoogde alternatief is voor verwarmen met aardgas, en
- in welke gebieden Utrecht voor 2030 wil beginnen met deze transitie.

We publiceren de Transitievisie Warmte in twee delen. In de Transitievisie deel I zijn de eerste 2 vragen beantwoord. In deel II wordt de laatste vraag beantwoord. De Transitievisie Warmte deel II is daarmee het vervolg op de Transitievisie Warmte deel I, die op 3 juni 2021 is vastgesteld door de raad. De moties **M100 Klein beginnen**, **M101 Uitwerking Broeikasgasreductie, Motie 109 Betrek Bedrijfsleven** zijn verwerkt in de TVW deel II (voor zover ze hier betrekking op hebben).
Ook het amendement **A45 Temperatuurwisseling stadsverwarming** is verwerkt in de TVW deel II.
De Transitievisie Warmte deel II kan niet los gezien worden van de Transitievisie Warmte deel I.
In deel I staat:

- Het meest logische alternatief voor aardgas per buurt op basis van de analyses;
- Welke publieke waarden we afspreken met bedrijven die een warmtenet aanleggen;
- Op basis van welke criteria we een volgorde van buurten kiezen:
    - Robuustheid
    - Betaalbaarheid
    - Zo min mogelijk gedoe

In het Nationale Klimaatakkoord is afgesproken dat gemeenten *uiterlijk in 2021* de volgorde en het tijdpad vastleggen waarin wijken worden aangepakt. Dit doen wij in deel II de Transitievisie Warmte met de:

- WANNEER-kaart:
- Welke van de 111 buurten in Utrecht gaan wanneer over op een andere manier van verwarmen en koken

Hiervoor gaan we eerst dieper in op de 3 criteria en hoe we deze gebruiken om tot een volgorde te komen. Uit de analyse komen de buurten waar we de komende jaren gaan starten, maar ook buurten die voorlopig niet aan de beurt zijn. Voor de bepaling van de volgorde hebben we een verdeling gemaakt in 3 blokken. Dit is de volgorde waarin we beogen de Utrechtse warmtetransitie aan te pakken.
Elke vijf jaar wordt de Transitievisie aangepast aan de nieuwste inzichten met een update van de inhoud en de zichtperiode.

Juridische context

De Transitievisie Warmte (deel I en deel II) bouwt voort op de Visie op de warmtevoorziening van Utrecht die de gemeenteraad in 2017 heeft vastgesteld. In de Transitievisie Warmte (TVW) staat een aantal leidende principes en beleidskaders voor verduurzaming van de warmtevoorziening en een volgorde en tijdpad waarin de wijken worden aangepakt. De TVW doet strategische uitspraken over een deel van de energievoorziening in de stad en sorteert daarmee voor op de Energievisie die later in 2022 zal verschijnen. De Transitievisie Warmte deel I en II passen binnen de instrumenten van de omgevingswet.

Beoogd effect
Met de TVW deel I zijn de kaders vastgesteld om volgende stappen te gaan zetten in de Warmtetransitie en kunnen we aan de slag met de CO2-uitstoot terug te brengen in de gebouwde omgeving. De warmteprofielen per buurt geven duidelijke uitgangspunten/kaders over de verwachte warmtevraag en -aanbod in een buurt. Met deze warmteprofielen per buurt kunnen wij, maar ook andere partijen in de stad, nu al aan de slag.

Met de TVW deel II stellen we vast in welke buurten we beginnen met het aardgasvrij maken. Daar starten we met de gebiedsgerichte aanpak om te komen tot een wijkuitvoeringsplan om in 2030 zoveel als mogelijk van de beoogde 40.000 woningen aardgasvrij te maken. We zullen niet in alle buurten tegelijk starten. Snelheid van uitvoering hangt af van de eerdergenoemde randvoorwaarden om te komen tot een goed voorstel voor bewoners en eigenaren in de buurt.

Eerdere besluitvorming en informatievoorziening aan de raad
Afgelopen jaren is de raad op verschillende manieren betrokken geweest en/of geïnformeerd over de warmtetransitie:

Juli 2017	Visie op de warmtevoorziening in Utrecht	Startpunt voor de Transitievisie Warmte	iBabs
22 juli 2019	Raadsbrief Voortgang stadsakkoord, Transitievisie warmte en Overvecht-Noord	- Aankondiging Transitievisie Warmte - Eerste planning	iBabs
5 september 2019	College-informatiebijeenkomst Transitievisie warmte, Stadsakkoord aardgasvrij, Overvecht-Noord	- Wat is een Transitievisie Warmte - Het Utrechtse proces om te komen tot een Transitievisie Warmte - Eerste analyses en proces van afwegen	
16 januari 2020	Raadsinformatiebijeenkomst Transitievisie Warmte	- Context van de Transitievisie Warmte - Aanpak - Eerste analyses en komen tot een afweging - Betrekken van de stad (met oa PWE) - Inzicht in de impact van het - afwegingen	
13 maart 2020	Raadsbrief Potentieelonderzoeken Energie	- Potentieel onderzoek Greenvis	iBabs
27 juli 2020	Raadsbrief Transitievisie Warmte	- Participatierapport - Data-rapport - Resultaten Vesta MAIS analyses met per buurt	iBabs
14 november 2020	Raadsbrief Voortgang Overvecht-Noord aardgasvrij	- Voortgang Overvecht-Noord - Resultaten onderzoek naar warmtealternatieven door APPM & CE-Delft	iBabs
11 januari 2021	Raadsbrief Transitievisie Warmte, deel I en II	- Motivatie Transitievisie Warmte deel I en II - Governance warmtenetten	iBabs
20 april 2021	Raadsinformatiebijeenkomst Transitievisie deel I	- Toelichting op de Transitievisie Warmte deel I - Gesprek met	

		belanghebbenden	
20 april 2021	Raadsbrief: Transitievisie warmte: resultaten onderzoek aardgasvrije bedrijventerreinen	- Resultaten van het onderzoek aardgasvrije bedrijven terreinen	iBabs
3 juni 2021	Raadsbesluit Transitievisie Warmte deel I	Visie en strategie	iBabs
Eind 2021	Raadsvoorstel Transitievisie Warmte deel II	Voorstel eerst buurten gebiedsaanpak	

Beslispunten, Argumenten en Kanttekeningen/Risico's

Beslispunt	
1	De Transitievisie Warmte deel II vast te stellen met als belangrijkste onderdeel de buurten waar we als eerste gaan starten (blok 1) met de buurtgerichte aanpak naar een alternatief voor aardgas.
Argumenten	
1.1	Het aantal aansluitingen in de geselecteerde buurten is in lijn met het coalitieakkoord
	De buurten die zijn geselecteerd in deze TVW deel II hebben tezamen ongeveer 40.000 aansluitingen. Daarmee heeft de groep de grootte van het aantal woningen zoals afgesproken in het coalitieakkoord.
1.2	Hiermee geven we een goede invulling aan de criteria zoals vastgesteld in TVW deel I
	In de TVW I zijn de criteria om buurten te selecteren vastgesteld. De criteria zijn verder uitgewerkt en met diverse partijen besproken. Uit de besprekingen concluderen wij dat er begrip en draagvlak is voor de uitwerking van de criteria en de manier waarop deze gewogen zijn. Vervolgens kon op basis hiervan een selectie worden gemaakt.
1.3	Opgehaalde informatie van verschillende partijen heeft geen aanleiding gegeven tot een andere selectie van buurten
	We hebben de eerste selectie van buurten voorgelegd aan onze belangrijkste professionele stakeholders. De opgehaalde input heeft veel extra inzicht opgeleverd in de complexiteit en ingrijpendheid van de aanpak maar heeft niet geleid tot een verandering van de selectie van buurten.
Kanttekeningen/Risico's	
1.1	De TVW (deel I en II) is opgesteld met de kennis van dit moment
	De analyses zijn gebaseerd op huidige inzichten in kosten en prestaties van alternatieven voor besparing en opwek van energie. We weten nog niet hoe de transitie gaat lopen en wat de technische, financiële en juridische mogelijkheden in de toekomst zijn. Dat geldt ook voor de voorkeuren van gebruikers. Het is daarom ook belangrijk om de transitievisie over 5 jaar te actualiseren.
1.2	Er is bij de selectie van de wijken geen rekening gehouden met maatwerk
	Door de criteria te hanteren zijn we gekomen tot een onderbouwde volgorde van buurten. Er is nog geen rekening gehouden met specifieke elementen en ontwikkelingen in een buurt. Er is een eerste aanzet gedaan om specifieke buurtinformatie op te halen bij diverse stakeholders (intern en extern). Dit heeft niet geleid tot een andere selectie van buurten. Bij de start van de wijkuitvoeringsplannen

	wordt deze informatie verder aangevuld en wordt definitief bepaald waar welke warmteoplossing geldt en waar maatwerk nodig is. Ook wordt dan gekeken hoe we binnen een buurt het beste gebruik kunnen maken van meekoppelmogelijkheden.
1.3	De stakeholders Eneco, Stedin en de corporaties hebben een eigen analyses gemaakt voor de warmtetransitie. Deze zijn anders dan de analyse in deze TVW deel II
	We hebben de corporaties gevraagd aan te geven of er bijzonderheden zijn in de buurten die geselecteerd zijn. De corporaties Mitros, Bo-ex, Portaal en de SSH hebben bezit in de buurten. Van het bezit van de corporaties Mitros, Bo-ex en Portaal ligt bijna de helft in de geselecteerde wijken. Er is voor een groot deel geen match met de renovatieplannen van de corporaties. De corporaties geven aan onvoldoende investeringsruimte te hebben om de planning uit de TVW deel II te realiseren voor 2030. Dit is een erkend knelpunt waar gemeenten en corporaties een gezamenlijk belang hebben. Komende tijd onderzoeken gemeente en corporaties de impact van deze buurten op de investeringen van de corporaties, en aan welke randvoorwaarden moet worden voldaan (zoals betaalbaarheid) om tot uitvoerbare plannen te komen. De corporaties participeren in de buurtaanpak en dragen bij aan het onderzoek naar wat (ook voor hen) nodig is voor om mee te kunnen doen in deze transitie naar een aardgasvrije buurt. Buurten die in de volgende blokken starten kunnen wel in de planningen van de corporaties meegenomen worden. Eneco heeft in enkele gebieden iets andere grenzen gekozen dan de CBS-buurten. Motivatie daarbij komt ófwel voort uit systeemperspectief voor het warmtenet (waar ligt al een net en waar niet) ófwel uit perspectief van gebouwtypologie (zelfde type gebouwen). Eneco geeft aan dat het vanuit die perspectieven soms logischer is een buurt groter te maken of juist te splitsen met oogmerk tot zo laag mogelijke kosten te komen. Stedin geeft aan dat de impact op het elektriciteitsnetwerk voor iedere afzonderlijke buurt beperkt is. Een validatie op het gasnet heeft nog niet plaatsgevonden. We constateren verschillen met het openingsbod van Stedin. Deze laten zich goed verklaren: wij werken met meer gedetailleerde gegevens toegespitst op de Utrechtse situatie. In de vervolgfase zullen we gezamenlijk bovengenoemde verschillen nader onderzoeken.
Beslispunt	
2	De daadwerkelijke overstap naar aardgasvrije buurten te maken als dit haalbaar en betaalbaar kan, conform de voorwaarden die de VNG heeft gesteld aan het Rijk.
Argument	
2.1	Als aan de voorwaarden die gesteld zijn door het VNG wordt voldaan kan een buurt volledige overstappen naar alternatieven voor gas.
	Gemeenten spelen een grote rol in de transitie naar aardgasvrije gebouwen. De Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG) heeft daarom een aantal voorwaarden gesteld aan het Rijk om alle doelstellingen uit het Klimaatakkoord goed te kunnen uitvoeren: • gemeenten krijgen de juiste bevoegdheden om hun regierol daadwerkelijk te kunnen uitvoeren. Het gaat dan om verankeren van deze regierol in de Warmtewet (aanwijzen van gebieden/kavels en een warmtebedrijf), de Energiewet (algemene regels voor netwerkbedrijven) en een mandaatregeling voor gemeenten (vooral m.b.t. beëindiging gaslevering). Deze aanpassingen van wetgeving zijn alle nog in uitvoering bij het Rijk en daarmee een onzekerheid voor de invulling van de gemeentelijke rol; • de energietransitie is haalbaar en betaalbaar voor de samenleving; de overstap moet voor het overgrote deel van de mensen woonlastenneutraal zijn; • gemeenten krijgen een vergoeding voor de toename in uitvoeringslasten.

Kanttekening/Risico	
2.1	Wanneer niet op tijd aan de voorwaarden wordt voldaan door het Rijk betekent dit dat de wenselijke en noodzakelijke warmtetransitie vertraagd wordt
	De wenselijke en noodzakelijke warmtetransitie kan alleen plaatsvinden als voorwaarden door het Rijk worden gecreëerd. Zonder de juiste bevoegdheden voor de Gemeente, een haalbare en betaalbare overstap en een vergoeding van de uitvoeringslasten kan de overstap van gas op een andere warmtebron niet gemaakt worden. Als niet op tijd aan de voorwaarden wordt voldaan zal dit tot ongewenste vertraging leiden.

Financiën
De selectie van buurten op zich levert geen kosten op. Zodra we starten met de planvorming van de buurtgerichte aanpak voor de geselecteerde buurten zal er (meer) personele inzet nodig zijn, zoals ook nu in de lopende aardgasvrij-projecten in Overvecht-Noord en USP al aan de orde is. De minimale kosten die gemeenten moet maken voor deze buurtgerichte aanpak naar aardgasvrije buurten worden door AEF geraamd. In het Klimaatakkoord is een principe-afspraak gemaakt over vergoeding door het rijk. De onderhandelingen met het rijk over vergoeding van deze kosten aan gemeenten lopen nog. Vooralsnog zijn in 2021 alleen alle ad hoc kosten voor de Regionale Energie Strategie (RES) en een deel van de proceskosten en onrendabele top Overvecht-Noord vergoed door het rijk. Zodra planvorming voor de nieuwe buurten van start gaat komen deze kosten voor rekening van het programma Duurzaamheid, onderdeel Uitwerken van de energieambities.
De totale kosten voor het uitvoeren van de wijkuitvoeringsplannen worden geschat op enkele miljoenen. De resultaten van de onderhandelingen met het rijk bepalen, tezamen met de bijdrage die binnen de begroting van de opgave Energietransitie hiervoor wordt vrijgemaakt, het tempo van de uitvoering.

Vervolg
Na vaststelling van de TVW deel II kan gestart worden met de buurtaanpak voor de eerste buurten uit blok 1 die moeten zoeken naar een alternatief voor aardgas. We zullen niet in alle 24 buurten gelijk beginnen. In overleg met de verschillende stakeholders wordt bepaald met welke (samenhang van) buurten (van de 24 die geselecteerd zijn) we als eerste gaan beginnen. Voor bedrijventerreinen ontwikkelen we een aparte aanpak in samenwerking met het (georganiseerd) bedrijfsleven.

Participatie
In lijn met de participatieactiviteiten voor de Transitievisie Warmte deel I hebben we ook voor deel II participatiebijeenkomsten georganiseerd. In vier online bijeenkomsten konden bewoners, ondernemers en andere geïnteresseerden meedenken over de criteria op basis waarvan de buurten worden gekozen en hebben we het stappenplan voor de buurtaanpak aardgasvrij voorgelegd. We hebben geleerd wat mensen belangrijk vinden in de weging van de criteria en wanneer ze betrokken willen worden in het vervolgproces. Een volledig verslag van de participatiebijeenkomsten is opgenomen als bijlage in de Transitievisie Warmte deel II. Bij de start van de buurtaanpak in de bepaalde buurt ontvangen alle bewoners, eigenaren en ondernemers een brief en maakt de gemeente met de buurt afspraken over hoe de aanpak zal verlopen. Vervolgens start het onderzoek naar welke warmte-oplossing(en) voor welke woningen haalbaar en betaalbaar zijn. Dit komt te staan in een wijkuitvoeringsplan.

Communicatie
Belangrijkste producten:
- Transitievisie Warmte deel I
- Persbericht
- Mailing aan intermediairs (vertegenwoordiging van groepen bewoners of ondernemers in Utrecht, bijv,de VVE of ondernemersvereniging)
- Update utrecht.nl/aardgasvrij incl. verwijzing naar:
    - Interactieve kaart

Webpagina op omgevingsvisie.utrecht.nl / thema Energie, met o.a.:

- TVW deel I en II
- Publieksvriendelijke samenvatting Transitievisie Warmte deel I en II
- Podcast Energie030:
  - Aflevering 2: Vragen en antwoorden over het warmtenet
  - Aflevering 3: Buurten zijn bekend, hoe nu verder?
- Webpagina over de buurtaanpak

- Nieuwsbrief Energie
- Nieuwsbericht Jouw Huis Slimmer
- Aandacht op Social Media

Bijlagen

Bijlagen besluitvorming

- Transitievisie Warmte deel II

Bijlagen informatief

-